

Implementarea prevederilor Codului Audiovizualului prin prisma analizei conținutului programelor de actualități „Median-info” și „Mesager” ale IPNA Compania „Teleradio-Moldova”

Perioada: 15 – 21 aprilie 2008

Au fost supuse analizei **6 programe** de știri și actualități ce cuprind un număr de **104 știri și subiecte radiofonice** și **12 programe** de știri și actualități ce cuprind un număr de **218 știri și subiecte tv (Radio Moldova: intervalul orele 12.00 – 13.00 (12.00-12.30 în week-end); TV M 1: orele 19.00; 21.00.)**

În scopul determinării modului în care programele de știri și de actualități, selectate pentru monitorizare, corespund prevederilor legale și deontologice, echipa de experți a urmărit:

1. indici cantitativi:

- numărul știrilor și subiectelor (pentru a putea urmări evoluțiile sau involuțiile în realizarea edițiilor de actualități);
- tematica (dacă e actuală și importantă; actualitatea este determinată de numărul consumatorilor interesați de tema abordată; importanța este determinată de numărul consumatorilor afectați direct de evenimentul, situația, întâmplarea etc, despre care li se comunică);
- geografia (dacă îndreptățește aria de acoperire teritorială a radiodifuzorului);
- durata (dacă este în concordanță cu actualitatea și importanța temei);
- protagoniștii (dacă favorizează echilibrul social-politic și dacă favorizează libera formare a opiniei consumatorului);
- genurile jurnalistice (grad de prezență și dacă sunt respectate regulile de scriere într-un gen ori altul);

2. indici calitativi:

- poziția ziaristului (părtinitoare/nepărtinitoare; regula generală: ziaristul oferă fapte, consumatorul trage concluzii; Excepții: ziaristul poate expune propriile opinii, dar își alege genul care îi permite acest lucru – comentariul, de exemplu);
- numărul surselor (dacă există mai multe surse de informare și dacă ele sunt independente una de alta. Trimiterea la surse conferă credibilitate și complexitate materialului);
- abordarea subiectelor tematice (gradul de profesionalism care indică profunzimea reflectării temei);
- caracterul și tonalitatea materialului (laudativ/neutru/critic; dacă favorizează pe cineva știrea sau subiectul; regula generală: misiunea ziaristului nu este să promoveze ceva ori pe cineva, nu este să dea aprecieri, ci să furnizeze informație suficientă pentru a-i da posibilitate consumatorului să facă aprecieri);
- ordinea știrilor și subiectelor în ediție (regula generală: cu cât știrea este mai importantă, cu atât este comunicată mai repede – principiul piramidei inversate. Aceasta economisește timpul consumatorului și demonstrează respectul ziaristului pentru el).

Constatări (radio):

- din 104 știri și subiecte monitorizate, circa o treime sunt părtinitoare, iar aproximativ jumătate au caracter laudativ;
- numărul știrilor și subiectelor în care protagoniști sunt primele 3 persoane în stat este de 8;
- în perioada monitorizată 23 de știri și subiecte au vizat 14 raioane și orașe în afară de Chișinău. Cele mai multe subiecte – trei, s-au referit la evenimente din municipiul Bălți, fapt care pare să fie îndreptățit;
- au fost atestate patru subiecte de problemă (critice);
- circa două treimi (78) din numărul știrilor și subiectelor sunt realizate în baza unei singure surse de informare;

- ordinea știrilor și subiectelor în ediții este determinată, în bună parte, de importanța și actualitatea temei, dar sunt și excepții. **Exemple:** subiectul despre faptul că prețurile la gazele naturale nu se vor ridica până la 1 iulie (ediția din 15.04) este plasat doar pe locul 4, înaintea lui fiind două subiecte, în opinia monitorilor, mai puțin importante și relevante: descoperirea unei scheme de producere a substanțelor psihotrope și un seminar care vizează condițiile de detenție preventivă a deținuților. În aceeași ediție, al treilea ca durată subiect – 210 sec., este prezentat integral de corespondent la tema: pregătirea sistemelor de irigare în r-nul Râșcani. Nu este grav, dar nici radiofonic, și nici credibil nu este; știrea despre creșterea numărului copiilor și adolescenților bolnavi de infecții virale ale sistemului respirator (ediția din 20.04) este plasat pe locul 8, după subiectul despre preconizata participare a companiilor de vin din republică la o expoziție;
- durata știrilor și subiectelor nu este determinată, neapărat, de importanța și impactul evenimentelor, despre care se comunică radioascultătorilor. **Exemple:** cel mai lung subiect – 7 min și 10 sec (ediția din 21.04) se referă la Alianța pentru voluntariat. Este și acest subiect important, dar, în opinia monitorilor nu depășește importanța altora din aceeași ediție: negocieri moldo-transnistrene la Bender (durata 7min), circulația transportului de Paște (durata 1min 05 sec); un subiect despre ședința sindicatelor la Anenii-Noi (ediția din 18.04), judecând după durată – 6 min 20 sec, este mult mai important decât alte teme abordate în ediție (reforma regulatorie, de exemplu);
- la mijlocul ediției este plasat un scurt buletin de știri externe, fapt care, în principiu, nu este cel mai indicat, dacă luăm în calcul mobilitatea radioascultătorilor. Un buletin de știri ar trebui să-i ofere informație despre evenimentele principale locale și internaționale, pentru a-și crea un tablou general. Nu fiecare poate aștepta jumătate de oră pentru știri externe, astfel caută alt canal de informare;

Schematic și în plan comparativ, rezultatele monitorizării sunt reflectate în tabelul de mai jos:

perioada	Martie/2007		Mai/2007		August/2007		Noiembrie/2007		Aprilie/2008	
număr	radio		radio		radio		radio		radio	
	166		212		146		128		104	
	Nº	%	Nº	%	Nº	%	Nº	%	Nº	%
Criteria										
Părtinitoare	68	40,9%	72	33,9%	58	39,7%	23	17,9%	29	27,8%
Laudative	73	43,9%	66	31,1%	46	31,5%	27	21,0%	43	41,3%
Neutre	81	48,7%	61	28,7%	95	65%	96	75%	58	55,7%
Critice	1	0,6%	3	1,4%	4	2,7%	5	3,9%	4	3,8%
Actori oficiali (primele 3 persoane în stat)	37 ori	22,2%	10	4,7%	10	6,8%	9	7,03%	8	7,6
2 și mai multe surse	nesem-	nifi-	ca-	tiv	21	14,3%	45	35,1%	26	25,0%

Constatări (tv):

- din 218 știri și subiecte monitorizate, circa o pătrime sunt părtinitoare, iar aproximativ o treime au caracter laudativ. Exemple de poziție părtinitoare: în subiectul despre revolta locatarilor unui bloc din Bălți, rămași fără lumină (ediția din 15.04), ziaristul ia partea autorităților; în subiectul despre rezultatele unui sondaj vizând percepția corupției în sistemul de învățământ, la Orhei (ediția din 19.04), ziaristul oferă microfonul „pentru ... a se revolta” doar cadrelor didactice: unui director de liceu, șefului Direcției învățământ și unui director-adjunct;
- numărul știrilor și subiectelor în care protagoniști sunt primele 3 persoane în stat este de 20;
- în perioada monitorizată 33 de știri și subiecte au vizat 14 raioane și orașe în afară de Chișinău. Cele mai multe subiecte – șase, s-au referit la evenimente din raionul Anenii-Noi!, după care urmează Râșcani și Bălți (câte patru);
- au fost atestate 18 subiecte de problemă (critice);
- circa două treimi (145) din numărul știrilor și subiectelor sunt realizate în baza unei singure surse de informare;

- ordinea știrilor și subiectelor în ediții este determinată, în bună parte, de importanța și actualitatea temei, dar sunt și excepții. **Exemplu:** subiectul despre vizita președintelui la Universitatea agrară deschide ediția din 16.04. și devansează alte teme din program, cum ar fi: hotărârea Guvernului vizând patentele, criza cimentului, catastrofa aviatică etc;
- în unele ediții știrile externe sunt selectate cu ignorarea completă a nevoilor informaționale ale telespectatorilor care, în primul rând, se interesează de evenimentele produse în țările vecine Moldovei. **Exemplu:** în ediția din 16.04 știri din India (catastrofă auto), Kongo (catastrofă aviatică), Iran (manifestări anti-SUA), SUA (vizită Papa Benedict al XVI-lea); în ediția din 19.04 – știri din Canada, SUA, China, Franța; în ediția de limbă română din 21.04 – știri din Somalia (piraiți) și SUA (Crucea Roșie), iar în cea de limbă rusă – știri din Abhazia, Palestina și Germania;
- durata știrilor și subiectelor nu este determinată, neapărat, de importanța și impactul evenimentelor, despre care se comunică radioascultătorilor. **Exemple:** cel mai lung subiect – 3 min și 50 sec (ediția din 19.04) se referă la etalarea rezultatelor pregătirii discipolilor Institutului Militar ”Alexandru cel Bun” din Chișinău. În aceeași ediție sunt subiecte despre participarea producătorilor de tehnică agricolă din Bălți la programul național de asigurare cu inventar a stațiilor agricole din republică; distribuirea ajutoarelor umanitare țăranilor din r-nul Cantemir a căror terenuri au fost afectate de seceta din anul trecut; campania „Sănătatea copilului tău depinde de tine” sau „Copilărie fără risc”, a căror durată este între 2 și 2,5 minute; subiectul despre înființarea Muzeului „Tractoristului de foc” în satul în care s-a născut Nicolae Gribov (ediția din 20.04) este de două ori mai lung decât cel despre creșterea numărului de copii și adolescenți afectați de infecții virale acute ale sistemului respirator;
- cele mai lungi ca durată subiecte în toate edițiile monitorizate sunt cele din „Rezonans” – 10 min 12 sec dedicat declarațiilor președintelui român T. Băsescu: „Dacă Ucraina vrea sa-și ia Transnistria, trebuie să-i întoarcă României Moldova și Bucovina de Nord” (al doilea plasat în program), precedat de subiectul de deschidere cu durata de 8 min 16 sec care vizează refuzul României de a înregistra Asociația moldovenilor din România. În opinia monitorilor, „Rezonans” rămâne a fi o emisiune propagandistică, în serviciul puterii;
- a fost difuzat un subiect (ediția din 15.04) în care ziaristul, în mod inadmisibil, îi spune unui bănuț de falsificare a banilor „falsificator”;
- în edițiile din 21.04 câteva subiecte au tentă de publicitate (despre sănătate la Cimișlia, despre Vinăria Bostovan, despre Centrul de plasare a copiilor „AZIMUT” din Soroca și despre competițiile internaționale K-1);
- în perioada monitorizată, în ediția din 19.04 a fost plasat și un subiect despre congresul Partidului Social-Democrat. Este un lucru încurajator pentru realizatorii ediției, având în vedere asigurarea echilibrului social-politic în știri. Este adevărat, subiectul este plasat pe locul al 14-lea din 20 și durează 36 secunde, adică mai puțin decât subiectele despre reîntoarcerea echipajului de astronauți dintr-o misiune spațială (52 sec) despre interzicerea recipientelor de plastic în alimentația sugarilor din Canada (48 sec), despre turneul de calificare pentru jocurile din cadrul CSI la minifotbal a echipelor de la întreprinderile industriale (60 sec).

Schematic și în plan comparativ, rezultatele monitorizării sunt reflectate în tabelul de mai jos:

perioada	Martie/2007		Mai/2007		August/2007		Noiembrie/2007		Aprilie/2008	
număr	tv		tv		tv		tv		tv	
	206		226		194		219		218	
	№	%	№	%	№	%	№	%	№	%
Criteria										
Părtinitoare	105	50,9%	109	48,2%	82	42,2%	69	31,5%	51	23,3%
Laudative	128	62,1%	103	45,5%	67	34,5%	73	33,3%	62	28,4%
Neutre	78	37,8%	66	29,2%	110	56,7%	134	61,1%	138	63,3%
Critice	0	0%	3	1,3%	19	9,7%	12	5,4%	18	8,2%
Actori oficiali (primele 3 persoane în stat)	66	32,03 %	42	18,5%	27	13,9%	43	19,6%	20	9,1%
2 și mai multe surse	nesem-	nifi-	ca-	tiv	63	32,4%	84	38,3%	73	33,4%

Concluzii:

- Rezultatele monitorizării selective a programelor de știri și actualități relevă faptul că IPNA Compania „Teleradio-Moldova” păstrează tendința de ralieri, deși în ritmuri lente, la standardele profesionale, dictate de Codul audiovizualului și de normele deontologice. Tendința respectivă este mai sesizabilă la televiziune, spre deosebire de situația atestată în cadrul monitorizărilor din anul precedent (atunci radio înregistra rezultate mai promițătoare);
- Numărul surselor de informație în știri și subiecte, optica preponderent oficială asupra evenimentelor, poziția părtinitoare și spiritul laudativ-triumfalist rămân probleme care fac dificil și îndelungat procesul de conferire instituției unui caracter realmente public;
- Deși este atestată o anumită îmbunătățire în machetarea edițiilor conform importanței știrilor și subiectelor, problema nu este depășită definitiv;
- Cota materialelor critice, de problemă, sau de investigații rămâne insignifiantă;
- În mod neîndreptățit știrile externe neglijează evenimentele produse în țările vecine Republicii Moldova (legea proximității);
- Emisiunea „Rezonans” știrbește vădit din imaginea tendinței generale de evoluție în calitatea principalelor programe de știri și actualități la tv Moldova 1 atât prin conținut, cât și prin ora de difuzare (în locul legitim și logic al ediției „Mesager” de limbă rusă).

Recomandări:

- Departamentele Actualități ale radio Moldova și tv Moldova 1 să revadă politica editorială în vederea asigurării unei proporții rezonabile între știrile și subiectele „pozitive” și cele de problemă (este absurd și incredibil să lipsească subiectele de problemă în emisie, dacă se știe cu siguranță că în realitate ele sunt din abundență);
- Departamentul Actualități radio să revină la practica de a difuza buletine de știri complexe (care să conțină și știri internaționale);
- Departamentul Actualități tv să recâștige o ediție a „Mesager”-ului (cea din locul „Rezonans”-ului) pentru publicul său privitor de limbă rusă;
- CO al IPNA Compania „Teleradio-Moldova” să facă publice în mod sistematic rezultatele monitorizărilor interne sau, cel puțin, rezultatele monitorizării interne a segmentului de emisie monitorizat de reprezentanții societății civile, semnatarii prezentei analize;
- CCA să monitorizeze periodic programele IPNA Compania „Teleradio-Moldova”, să facă publice rezultatele monitorizării și să reacționeze în funcție de acestea, conform prevederilor legislației.